

LITERARNOPREVODNE IZMENJAVE Z JAPONŠČINO

Iztok Ilc

1 Uvod

Japonska književnost je ena redkih azijskih književnostih (če ne celo edina), ki je bila po drugi svetovni vojni na Slovenskem pogosteje predstavljena. Od šestdesetih let 20. stoletja se je v slovenščino prevajalo osrednje in aktualne japonske avtorje, kot sta na primer nobelovec Kawabata in takrat na Zahodu priljubljeni Mishima,¹ sprva v posrednih prevodih, po letu 2000 pa vse več v neposrednih. Ta članek izpostavi razdelitev korpusa na neposredno in posredno prevedene književne prevode, kritično ovrednoti izbor avtorjev in predstavi osrednje prevajalce.

2 Zgodovina prevodnih tokov iz japonske literature v slovenščino

Po raziskavi Lije Gantar (2021), ki je za magistrsko nalogo o prevajanju japonske književnosti v slovenščino natančno pregledala tudi periodični tisk pred drugo svetovno vojno, prvi članki o Japonski in japonski literaturi datirajo s preloma iz 19. v 20. stoletje. Kot prvo objavo japonskega literarno-intelektualnega izročila lahko štejemo petnajst japonskih pregovorov z naslovom *Japonske poslovice*, ki jih je časnik *Dom in svet* objavil leta 1903. *Dom in svet* je nato še večkrat pisal o Japonski, razlog pa je bila vojna med Japonsko in Rusijo v letih 1904 in 1905, ki je zanetila zanimanje za skoraj neznanu deželo, ki je kljubovala velikemu ruskemu imperiju. Šele leta 1927, ko je *Dom in svet* objavil prevod hajkuja neznanega avtorja in neznanega prevajalca, pa lahko zares govorimo o književnem prevodu izvirnega dela v nasprotju s prevodi priredb, zapisov, spominov, ki so jih opravili tuji popotniki na Japonskem. Leta 1931 je časnik *Slovenski gospodar*

1 V poglavju je uporabljena Hepburnova transkripcija; pri osebnih imenih je najprej navedeno ime, nato priimek.

objavil sestavek *Japonski modri nasveti* brez navedbe avtorja ali prevajalca, *Ljubljanski zvon* pa je leta 1935 v okviru članka prevajalca, pisca in novinarja Borisa Rihteršiča (1908, letnica smrti neznana, v času druge svetovne vojne) »Stara in nova japonska književnost« (Rihteršič 1935) objavil črtico *Divje gosi* brez navedbe izvirnega avtorja. Z japonskimi pravljicami se je ukvarjal pisatelj, pesnik in dramatik Rudolf Pečjak (1891–1940). Leta 1932 je v časopisu *Mladi junak* objavil pravljici *Dežnikar* in *Opica in vino*, leta 1940 pa v Vrtečevi knjižnici *Japonske pravljice* (Gantar 2021, 33–35).

Po drugi svetovni vojni je minilo dobrih petnajst let, ko je leta 1961 izšel prvi prevod daljšega japonskega proznega dela v slovenščino z navedbo izvirnega avtorja in prevajalca. To je bil roman *Kipenje morja* Yukia Mishime (1925–1970), ki ga je iz nemščine prevedel Edvard Kocbek. Odtlej se je japonsko književnost prevajalo v bolj ali manj rednih intervalih, skupno od štiri do pet naslovov na desetletje do začetka osemdesetih let, ko je izšla tetralogija *Morje rodovitnosti* Yukia Mishime. Temu sledi prekinitev do zgodnjih devetdesetih let 20. stoletja, ko je v zbirki *XX. Stoletje* pri Cankarjevi založbi izšlo delo *Potovanje skozi temno noč* Naoye Shige (1883–1971) (1993, iz angleščine prevedel Božidar Pahor). V devetdesetih je zaznati obujeno zanimanje za japonsko književnost, saj je leta 1994 Kenzaburo Oe (1935–2023) kot drugi Japonec prejel Nobelovo nagrado za književnost, čemur je leta 1997 sledil izid njegovega osrednjega romana iz zgodnjega obdobja *Osebnna zadeva* (iz angleščine prevedla Stanka Rendla). Devetdeseta leta so tudi čas, ko se je zunaj Japonske po desetletju slave na domačih tleh začelo širiti ime pisateljice Banane Yoshimoto (1964) in pisatelja Harukija Murakamija (1949). Prva je leta 1988 zaslovela z romanom *Kubinja*, ki je v slovenščini v prevodu Andreja Blatnika po angleški predlogi izšel leta 1997. Drugi je kljub priljubljenosti svojega najbolj slavnega dela *Norveški gozd* iz leta 1987 prve prevode v slovenščino dočakal šele leta 2004 in 2005, ko so posredno iz angleščine izšli romani *Divja jaga za ovco* (prevedla Sabina Lodrant, izvirnik iz leta 1982), *Ljubi moj Sputnik* (prevod Majda Kompare, izvirnik iz leta 1999), *Južno od meje, zahodno od sonca* (prevod M. Kompare, izvirnik iz leta 1992) in neposredno iz japonsčine že omenjeni *Norveški gozd* v prevodu Nike Cejan iz leta 2005.

Največ prevodov je nastalo po angleški predlogi, manj iz nemščine ali drugih jezikov (obstajajo posamezni primeri iz slovaščine, kot so *Speče lepotic* Yasunarija Kawabate, ki jih je prevedel Janko Moder, in iz ruščine, kot je *Japonski vojak* Seijija Shimote, prevedel Janez Stanič). Posledica opiranja na angleški jezik je izbira del, ki jih imamo v slovenščini, saj sledi zahodnjaški kanonizaciji japonske književnosti 20. stoletja, kot so jo gradili zlasti v angleško govorečih okoljih, oziroma natančneje v ZDA. ZDA je kot zmagovita sila, ki je porazila Japonsko v drugi svetovni vojni, pozneje potrebovala zvesto zaveznico v vzhodni Aziji, za ta namen je morala olepšati ali celo zamegliti spomin na japonsko fašistično osvajalsko zgodovino pred drugo svetovno vojno. To je počela med drugim tudi s premišljenim promoviranjem tistih avtorjev, ki so do japonske fašistične preteklosti zavzemali nevtralno in nekritično držo. To so bili Yukio Mishima, Yasunari

Kawabata (1899–1972) in Junichiro Tanizaki (1886–1965). Promocija Yasunarija Kawabate je pripeljala vse do dodelitve Nobelove nagrade za književnost leta 1968. Ti avtorji so Japonsko prikazovali kot apolitično deželo estetiziranega načina življenja, s čimer so izpolnjevali pričakovanja bralstva po »skrivnostni« Japonski. Ta akademski kanon, ki so ga obvladovali ameriški univerzitetni profesorji, je vztrajal do konca osemdesetih let 20. stoletja, ko je nastopila nova generacija piscev in intelektualcev (Venuti 1998, 72–73).

Takšna neobjektivna obravnava Japonske se je deloma tudi zaradi sledenja zahodnjaško postavljenemu kanonu prenesla tudi k nam. Po interpretaciji dostopnih podatkov iz sistema COBISS je edino delo, ki se odmika od ustaljenih tirnic, roman *Japonski vojak* Seijija Shimote (1913–2003), ki je bil preveden iz ruščine (v prevodu Janeza Staniča je izšel leta 1985, izvirnik leta 1970). Po dostopnih podatkih iz Japonske nacionalne knjižnice, National Diet Library, to delo nima angleškega prevoda ali prevoda v kateri koli drugi zahodni jezik, obstaja pa prevod v madžarščino. Ena od posledic izbiranja del iz zahodno postavljenega kanona je ta, da so slovenski bralci dobili zgolj delen, morda celo popačen vpogled v japonsko družbo in estetiko, saj je izločil družbeno kritične in močno politično angažirane avtorje, kot je na primer Kenzaburo Oe. Njegov osrednji roman iz zgodnjega obdobja *Osebná zadeva* je v slovenščini izšel leta 1997, več kot trideset let po izvirniku iz leta 1964, njegov prvenec iz leta 1958 *Potrgajte poganjke, postrelite otroke* pa šele leta 2014 (prevod Iztok Ilc). Drugi opazni primer izpuščenega avtorja je Shusaku Endo (1923–1996), njegov osrednji roman *Molk* (izvirnik iz leta 1966) je izšel šele leta 2009, *Samuraj* pa leta 2017 (izvirnik leta 1980). Več kot opazna je popolna odsotnost osrednjih pisateljic in pesnic 20. stoletja, kot so Akiko Yosano (1878–1942), Fumiko Enchi (1905–1986), Fumiko Hayashi (1903–1951), Yuko Tsushima (1947–2016, njena kratka zgodba *Molčeča kupčija* je bila objavljena zbirki *Najdeno v Tokiu*, 2005), Sawako Ariyoshi (1931–1984) in druge.

3 Zvrsti in prevedeni avtorji

V slovenščino se je večinoma prevajalo roman, tudi klasičnega (*Princ in dvorne gospe* dvorne dame Murasaki iz 11. stoletja). Število proznih del je do danes doseglo skoraj 70 naslovov, ki jih v grobem lahko razdelimo na polovico glede na posrednost ali neposrednost prevajanja. Izčrpen seznam prevedenih naslovov je objavljen v že omenjeni magistrski nalogi Lije Gantar in članku Iztoka Ilca iz leta 2006. Posredni prevodi, s katerimi se je prevajanje japonske literature pričelo in je bilo dolga desetletja ustaljena praksa, še vedno nastajajo, zadnji ima letnico 2022 (Sosuke Natsukawa: *O mačku, ki je rešil knjige*, iz angleščine prevedla Sonja Benčina). Kot je bilo že prej pojasnjeno, izbor posredno prevedenih avtorjev večinoma ne odstopa od izbora, ki ga je kanonizirala zahodna založniška scena po drugi svetovni vojni, tako v slovenščini beremo avtorje, kot sta že omenjena Yukio Mishima in Yasunari Kawabata, mojstra kratke zgodbe Ryunosukeja Akutagawe

(1892–1927), nobelovca Kenzabura Oeja, modernista Koboja Abeja (1924–1993), od sodobnih pa Banano Yoshimoto, Harukija Murakamija, avtorico kriminalk Natsuo Kirino (1951), ter najnovejša posredno prevedena Sosukeja Natsukawo (1978) in Toshikazuja Kawaguchija (1971). Razen najbolj priljubljenih Kawabate, Mishime in Harukija Murakami so ostali prisotni z enim (posredno prevedenim) naslovom.

Poezije se je prevajalo manj, vendar je bila ta za slovenski ustvarjalni prostor veliko vplivnejša od proze, saj je zlasti pesniška oblika hajku v šestdesetih letih 20. stoletja našla v slovenskem pesništvu svoje zveste pristaše. Stik z japonsko kulturo, zlasti s poezijo, je bil ključnega pomena za izgradnjo estetskih nazorov avantgardistične skupine OHO (Novak 2006, 72–73 in Novak 2011, 151). Iztok Geister Plamen, eden od njenih osrednjih članov, je leta 1973 izdal prvo antologijo klasičnih hajkujev *Haiku*, v kateri je zbral avtorje, kot so Basho (1644–1694), njegova znamenita naslednika Busona (1716–1784), Isso (1763–1828) in druge s pripisanimi izvirniki hajkujev v latiničnem prepisu. Da gre za posredni prevod iz angleščine, je razbrati iz virov, omenjenih v spremnih besedilih, in iz ureditve zbirke po letnih časih, ki sledi znameniti zbirki *Haiku in Four Volumes* japonologa R. H. Blytha (1898–1964), ključne osebe pri promociji hajkujev na zahodu. Druga pomembna zbirka japonske poezije je *Mala antologija japonske lirike*, ki je izšla leta 1975 kot 155. zvezek Knjižnice Kondor.

Mart Ogen, sestavljavec zbirke, je v njej napravil pregled od najzgodnejšega pesništva iz 5. stoletja do sodobnih pesnikov. Zbirka je pospremljena z izčrpno spremno besedo in z vsebinskimi pojasnili k posameznim sklopom pesmi. Mart Ogen je po lastnem pripovedovanju prevajal iz japonskih izvirnikov, saj se je japonščine naučil v poznih sedemdesetih letih 20. stol v ZDA in na Japonskem, kjer je nekaj časa bival (Ogen 1989, 66). To je za zdaj prvi in zadnji zgodovinski pregled japonske poezije. Podobne izdaje so še zbirka *Haiku* (leta 1992 izdal in prevedel Peter Amalietti) in *Kresnica v kletki* (leta 2000, iz več jezikov prevedel Igor Majaron). Prevodi poezije, zlasti hajkujev, so izhajali večinoma revijalno v posrednih prevodih (*revija 2000*, *Sodobnost*, *Likovne besede*, *Letni časi: glasilo haiku društva*) razen v reviji *Poetikon*, ki je v svoji prvi številki iz leta 2005 v prevodu Mirjam Čuk objavila izbor iz sodobnega japonskega hajkujev. Pomembna revija za promocijo izvirnega in slovenskega hajkujev pa je bila *Apokalipsa*.

V književni obliki sta v zadnjem obdobju izšli samo dve zbirki poezije, to sta: *Novi svet: sedem sodobnih japonskih pesnikov* (2014), ki je nastala ob festivalu Poezija in vino tako, da so slovenski pesniki prepesnjevali dobesedne prevode iz japonščine v slovenščino, in *Dve milijardi svetlobnih let samote* (2018, prevod Iztok Ilc), izbor iz obsežnega opusa sodobnega pesnika Shuntaroja Tanikawe (1931).

Nemalo posredno ali neposredno prevedenih je slikanic, v devetdesetih letih 20. stoletja je bilo prevedenih tudi nekaj japonskih radijskih iger. Posredno prevedena dramatika je omejena le na deli Yukia Mishime *Madame de Sade* (leta 2007 jo je Iztok

Ilc za SNG Drama Ljubljana prevedel na novo iz japonsčine kot *Markiza de Sade*, prevod ni objavljen) in *Pet no iger*. Leta 2009 je Barbara Rován iz izvornikov prevedla pet besedil za tradicionalno japonsko gledališko zvrst *no* avtorjev Kan'amija (1333–1384, eden od začetnikov te zvrsti), Zeamija (1363–1443, Kan'animjev sin, tudi ključni avtor teoretičnih besedil, ki so gledališče *no* estetsko determinirala), Zenchikuja (1405–1471, igravec in avtor besedil *no*) in enega neznanega pod skupnim naslovom *Veter v vejah borov* (prevod je nastal za SNG Maribor in je objavljen v gledališkem listu istoimenske uprizoritve). Leta 2013 je za SNG Drama Ljubljana Iztok Ilc prevedel dramo *Prijatelji Koboja Abeja*, ki prav tako ni bila objavljena.

Od filozofije in humanistike je posebno pozornost požela filozofija zen budizma. Tako je treba omeniti zbirko zenovskih zgodb *Vrata brez vrat* (1986, po angleški predlogi prevedel Vasja Cerar), razmišljanja znamenitega budističnega meniha Takuana Sohoja (1573–1645) *Čisti zven modrosti* (2014, po angleški predlogi prevedel Peter Amalietti) in *Uvod v zen budizem* D. T. Suzukija (1870–1966) (2019, iz angleščine prevel Peter Amalietti). V slovenščini lahko beremo tudi avtobiografijo režiserja Akire Kurosawe (1910–1998) *Nekakšna avtobiografija* (2010, iz angleščine prevedla Katarina Jerin) in nenazadnje svetovno uspešen priročnik Marie Kondo (1984) *Umetnost pospravljanja* (2015, iz angleščine Petra Piber).

Za konec tega podpoglavja je treba omeniti še dela, ki so jih japonski avtorji napisali neposredno v angleščini in strogo gledano niso del japonske književnosti, na primer *Bushido: kodeks samuraja* Inazoja Nitobeja (1862–1933) (2011, prevedel Aleksander Mermal), *Knjiga o čaju* Kakuzoja Okakure (1863–1913) (2006, prevedel Andrej E. Skubic) in *Duh zena, duh začetništva* Shunryuja Suzukija (1904–1971) (2002, prevedel Branko Klun).

4 Prehod iz posrednega v neposredno prevajanje

Čeprav so posamezni neposredni prevodi obstajali že v sedemdesetih, osemdesetih in devetdesetih letih (že omenjena *Mala antologija japonske lirike*, nekatere slikanice in *Pripovedke o deževnem mesecu* Uede Akinarija v prevodu Maje Milčinski), je za neposredno prevajanje prelomno prvo desetletje po letu 2000. Leta 2002 je v neposrednem prevodu Branke Klenovšek izšlo esejistično delo *Hvalnica Senci* Junichiroja Tanizakija, leta 2005 so izšli prevodi romanov *Norveški gozd* Harukija Murakamija v prevodu Nike Cejan, *Skoraj prosojna modrina* Ryuja Murakamija (1952) v prevodu Iztoka Ilca in sodobnih kratkih zgodb *Najdeno v Tokiu* (2005, več prevajalcev).

Razlog za nastanek neposrednih prevodov je preprosto dejstvo, da je pri nas študij japonskega jezika oziroma azijskih jezikov mogoč šele od leta 1995. Tudi v prostoru nekdanje SFRJ se je japonologija na Katedri za orientalistiko Filološke fakultete Univerze v Beogradu odprla šele leta 1986, po več kot desetletju japonskega lektorata. Ljubljanska

japonologija je bila ustanovljena leta 1995 na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani kot katedra novega Oddelka za azijske in afriške študije (leta 2015 se je preimenoval v Oddelek za azijske študije), kar je dalo prepotrebno osnovo za sistematično vzgojo poznavalcev japonskega jezika in kulture; med njimi so nekateri pokazali zanimanje in sposobnost za književno prevajanje.

Izbor neposredno prevedenih avtorjev enako kot prej opisani izbor posredno prevedenih ne odstopa bistveno od uveljavljenega svetovnega izbora. Tako ne moremo mimo svetovno priljubljenih avtorjev in avtoric, kot so romanopisec in esejist Murakami Haruki, pisateljica in kritičarka Hiromi Kawakami (1958), bloggerka in pisateljica Mieko Kawakami (1976) (leta 2022 je bila gostja festivala Fabula), pisatelj, predvsem pa pesnik Takashi Hiraide (1950), vendar hkrati izhajajo tudi dela avtorjev, ki bi morali biti prisotni v slovenščini zaradi svoje zgodovinske pomembnosti, kot so na primer Natsume Soseki (1867–1916), klasik z začetka 20. stoletja, Endo Shusaku (1923–1996), eden osrednjih avtorjev iz generacij, ki so začele ustvarjati po drugih svetovni vojni, in pesnik Shuntaro Tanikawa.

Še vedno v slovenščini ni nekaterih ključnih naslovov kanoniziranih avtorjev, na primer *Zlatega paviljona* Yukia Mishime ali pa *Nogometne tekme* Kenzabura Oeja. Kot že rečeno, manjkajo vse pomembne avtorice 20. stoletja in književnost starejših stoletij od začetkov do konca 19. stoletja. Nobeno posredno prevedeno delo (razen že omenjene Mishimove drame) doslej ni bilo prevedeno na novo. Ta manko je skoraj nemogoče nadomestiti, za kar obstaja več razlogov: eden je omejena možnost izdaje japonske literature, saj se založbe vse bolj izogibajo naslovom, ki ne spadajo med sodobne založniške trende ne glede na izvorni jezik, drugi pa je pomanjkanje aktivnih prevajalcev iz japonščine, ki jih kljub številnim generacijam japonologov kratko malo ni dovolj.

5 Osrednji prevajalci

Slika prevajalcev posrednih prevodov je dokaj pestra, skoraj vsako delo je prevedel kdo drug, omenimo Edvarda Kocbeka, Alenko Bole Vrabc, Janka Modra, Miho Avanza, Majo Kraigher, Branka Gradišnika, Stanko Rendla in Andreja Blatnika. Izjema med njimi je založnik in prevajalec Peter Amalietti, ki je gojil veliko strast do japonskega mečevalca iz 17. stoletja Musashija Miyamota in filozofije zen budizma. Leta 1999 je izdal njegovo izpoved *Knjiga petih prstanov*, med letoma 2011 in 2014 pa še večdelni zgodovinski roman izpod peresa Eijija Yoshikawe (1892–1962) pod skupnim naslovom *Mijamoto Musaši*, ob tem pa še več del s filozofsko-duhovno vsebino.

Opazna razlika je pri neposredno prevedenih delih, tam so osrednji prevajalci Aleksander Mermal (6 samostojnih prevodov, 2 kolektivna, trenutno ne prevaja), Iztok Ilc (za zdaj 14 samostojnih prevodov, 2 kolektivna in 2 uprizorjeni prevedeni drami) in Domen Kavčič (za zdaj 5 prevodov). V začetnem obdobju neposrednega prevajanja, se

pravi med letoma 2002–2010, je bilo prevajalcev več – vsi so bili diplomanti japonologije – vendar so književno prevajanje nato opustili. Vseeno jih moramo omeniti, saj so pomembno prispevali k vidnosti japonske književnosti pri nas. To so že omenjeni Branka Klenovšek in Nika Cejan in po abecedi Luka Culiberg, Mirjam Čuk Moishi, Barbara Favento, Nina Golob, Barbara Mlakar, Igor Rogelja in Peter Vojvoda.

6 Prevodoslovne obravnave

Sistematično sta se z zgodovino prevajanja japonske književnosti ukvarjala Iztok Ilc in Lija Gantar. Ilc je v članku »Prisotnost japonske književnosti v Sloveniji – pregled naslovov« (2006) sestavil seznam prevedenih del od leta 1961 do izida članka leta 2006. V njem je popisal dela in jih razvrstil po zvrsteh glede na podatke v COBISS-u na prozo, poezijo, dramatiko, otroška dela in radijske igre. Lija Gantar je v magistrskem delu »Izdajanje japonske književnosti v slovenščini« (2021) raziskavo še poglobila v obdobje pred drugo svetovno vojno, opiraje se na digitalno knjižnico dLib in natančnejši pregled podatkov v sistemu COBISS. V veliki meri so podatki med obema raziskavama skladni, seveda je Gantar dodala še dela, ki so izšla po l. 2006. Ilc se je k sistematičnemu pregledu vrnil še v članku »Slovenjenje v posrednih prevodih japonske književnosti« (2009), v katerem je opazoval sisteme slovenjenja in jih kritično ovrednotil, pri čemer je ugotovil, da so pravila o slovenjenju japonskega jezika iz Slovenskega pravopisa le redkokdaj dosledno implementirana. Večinoma se je slovenilo »sh«, »ch« ali »y«, pozabljal pa se je na »ts«, »j« ali »w«.

7 Prevajanje iz slovenščine v japonščino

Podatki o prevajanju slovenske književnosti v japonščino so skopi. V sistemu COBISS je najti samo nekaj več kot deset zadetkov, med katerimi je pričakovano Ivan Cankar s kratko prozo, otroška literatura in avtorji, ki so tudi sicer pogosto prevajani v tuje jezike, na primer Evald Flisar in Aleš Debeljak. Večina je nastala po letu 2000. Med prevajalci in prevajalkami lahko izpostavimo prevajalski par Ivana Godlerja in Sasaki Tomoko ter Chikako Shigemori Bučar in Nagiso Moritoki Škof. Področje bi bilo treba zaradi razpršenosti podatkov vsekakor natančneje raziskati.

8 Zaključek

Kljub omenjenim pomanjkljivostim ne moremo reči, da japonska književnost v Sloveniji ni ustrezno predstavljena. Bodisi posredno ali neposredno so bili prevedeni osrednji avtorji in njihova dela. Kljub vsemu ostaja kar nekaj opaznih belih lis, tako pri izboru del posameznih avtorjev kot pri samih avtorjih in predvsem avtoricah. Poezija je bila

predstavljena le v manjši meri, več je je bilo prevedene revijalno. Prevajanje poezije bi si sicer zaradi razpršenosti in vpliva na slovensko pesništvo zaslužilo prav posebno študijo. Slabo so predstavljena zgodovinska obdobja in žanrska literatura, ki ima na Japonskem zelo bogato tradicijo, izjema je kriminalka *Rez* pisateljice Natsuo Kirino (2006, iz angleščine prevedla Jana Lavtižar).

Čeprav trendi izdajanja japonske književnosti sledijo svetovnim in čeprav neposredno prevajanje v tem pogledu ne doda vedno veliko izvirnega, pa je treba izpostaviti več prednosti neposrednega prevajanja: 1. kontekstualizacija dela glede na izvorni literarni sistem, prepoznavanje tehtnosti avtorja oziroma na drugi strani trendovske literature, 2. doslednejše in točnejše slovenjenje, 3. poznavanje jezikovnih registrov, ki se v posrednem prevajanju zaradi nagnjenosti k nivelizaciji in nevtralizaciji hitro izgubijo.

V odstavku o prevajanju japonske poezije je bilo že omenjeno, kakšen vpliv je imela japonska poezija na slovensko pesništvo, zato bi za konec pogled preusmerili še na zgodovino prevajanja na Japonskem. Ob koncu 19. stoletja je prav prevajanje in prirejanje zahodnega leposlovja na Japonsko vneslo nove vsebine, senzibiliteto in zaradi dobesednega prevajanja celo rabo nekaterih jezikovnih prvin, ki prej niso bile toliko v uporabi, kot so na primer osebni zaimki in mnogo izposojenk (Keene 1998, 68). Čeprav nekateri japonski prevodoslovci dobesednim prevedkom (t. i. *translationese*) niso naklonjeni, pa drugi trdijo, da je njihova raba pomembno vplivala na japonski jezik tudi na strukturni ravni, saj naj bi se raba ločil in s tem koncept povedi, koncept glagolskega osebka in celo slovničnega časa razvili prav po zaslugi dobesednih prevedkov iz zahodnih jezikov. Razlogi za njihovo sprejemanje koreninijo v zgodovini prevajanja besedil iz klasične kitajščine, pa tudi v statusu književnega prevajanja, ki uživa na Japonskem velik ugled (Meldrum 2009, 94–98). O tem, kakšen vpliv so imeli konec 19. stoletja prevodi leposlovja na razvoj japonske književnosti, umetnosti in množične popularne kulture, četudi gre z današnjega vidika za obskurne in že docela pozabljene pisatelje in pisateljice, se priporoča v branje roman *Mamina zapuščina* pisateljice Minae Mizumura (2019, prevod Iztok Ilc). Vse to dokazuje, kako pomembno je književno prevajanje za pretok misli in idej, ki plemenitijo domače ustvarjanje, njihovo kombiniranje pa porodi popolnoma nove in sveže estetske tokove.

Bibliografija

- Gantar, Lija. 2021. »Izdajanje japonske književnosti v slovenščini.« Magistrsko delo, Univerza v Ljubljani.
- Ilc, Iztok. 2006. »Prisotnost japonske književnosti v Sloveniji – pregled naslovov.« *Azijske in afriške študije X*, št. 3: 61–69.
- Ilc, Iztok. 2009. »Slovenjenje v posrednih prevodih japonske književnosti.« *Azijske in afriške študije XIII*, št. 2: 39–70.
- Keene, Donald. 1998. *Dawn to the West: Japanese literature of the modern era*. New York: Columbia University Press.
- Meldrum, Yukari Fukuchi. 2009. »Translationese in Japanese Literary Translation.« *TTR* 22, št. 1: 93–118.
- Novak, Boris A. 2006. »O pomenu prevajanja iz japonskega jezika.« *Azijske in afriške študije X*, št. 3: 70–81.
- Novak, Boris A. 2011. *Salto immortale: študije o prevajanju poezije, druga knjiga*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Ogen, Mart. 1989. »Mart Ogen.« V *Radovljiški prevajalski zbornik*, uredili Frane Jerman, Janko Moder in Irena Trenc-Frelj, 63–66. Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev.
- Rihteršič, Boris. 1935. »Stara in nova japonska književnost.« *Ljubljanski zvon*, letnik 55, št. 5: 297–299.
- Venuti, Lawrence. 1998. *The Scandals of Translation*. London: Routledge.

POVZETEK

Avtor v članku povzame ključne podatke o prevajanju japonske književnosti v slovenščino od začetka 20. stoletja do leta 2022. Pri tem se opira na svojo prejšnjo raziskavo o prevajanju japonske književnosti po drugi svetovni vojni in raziskavo Lije Gantar, ki je vključila tudi obdobje prej. Korpus prevedenega japonskega leposlovja razdeli na posredne in neposredne prevode, opiše stanje po posameznih žanrih (poezija, proza, dramatika, esejistika) ter navede osrednje prevajalce. Pri tem ugotovi, da je nabor posrednih prevajalcev veliko bolj raznovrsten kot nabor neposrednih, pri katerih se vidi kontinuirano delo nekaterih prevajalcev. Pri posrednem prevajanju izpostavi najpogosteje rabljene posredujoče jezike in oriše problematiko opiranja na izbor avtorjev in del, kot ga je oblikoval zlasti ameriški izbor japonske književnosti. Pri neposrednem prevajanju pojasni, od kdaj se razvija, poudari, da je za to ključna ustanovitev kateder za vzhodnoazijske jezike na Univerzi v Ljubljani, ter navede prednosti neposrednega prevajanja. Na koncu se avtor na kratko dotakne pomena prevajanja za japonsko kulturo v poznem 19. stoletju.

ABSTRACT

In this article, key data on the translation of Japanese literature into Slovene from the beginning of the 20th century to 2022 are compiled. Previous research on the translation of Japanese literature into Slovene after the Second World War by Iztok Ilc, and by Lija Gantar, who also included the earlier decades, is summarised. The corpus of translated Japanese fiction is divided into indirect and direct translations, different genres (poetry, prose, drama, essays) are discussed, and the main translators are listed. In the case of indirect translation, the most commonly used intermediary languages are mentioned, followed by the discussion of the problem of relying on a selection of authors and works, as shaped in particular by the American corpus of Japanese literature. The development and the advantages of direct translation are outlined, and the importance of the establishment of chairs for East Asian languages at the University of Ljubljana is highlighted in this process. It is noted in the article that the range of indirect translators is much more diverse than that of direct translators, where the continuous work of some translators is evident. Finally, the article concludes by briefly touching upon the importance of translation for Japanese culture in the late 19th century.